

Asia: VN/10644/2024-PLM-71

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Poliisihallituksen lausunto Puolustusministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamiseksi

Puolustusministeriö pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys laiksi perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp.). Esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan perustuslain 10 §:n 3 momenttiin lisättäisiin pykälän 4 momenttia vastaava rajoitusperuste. Muutoksen myötä lailla voitaisiin säätää välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Lausunnolla olevassa hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi sotilastiedustelusta annetun lain muutoksista perustuslain ehdotetun 10 §:n 3 momentin nojalla.

Esityksessä ehdotetaan, että sotilastiedustelusta annetusta laista poistettaisiin yleinen kieltö käyttää tai kohdistaa tiedustelumenetelmiä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan tai kyseisessä tilassa. Lainsäädäntöön lisättäisiin säännökset tiettyjen tiedustelumenetelmien käyttämisestä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tai kohdistamisesta tällaiseen tilaan. Lisäksi säädettäisiin mahdolliseksi laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta tai poisottamisesta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.

Yleisen kiellon kumoamisen myötä kaikkia tiedustelumenetelmiä ei kuitenkaan saisi käyttää tai kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa, vaan näiltä osin säädettäisiin nimenomaisesta kiellosta.

Poliisihallitus on tutustunut luonnokseen hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta. Esitys on kannatettava ja Puolustusvoimien sotilastiedustelutehtävän kannalta välttämätön.

Esityksessä esitetään sotilastiedustelulain muuttamista siten, että tiedustelumenetelmien kategorinen kieltäminen käyttää tiedustelumenetelmiä ja kohdistaa tiedustelumenetelmiä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan poistettaisiin, jatkossakaan kaikkia tiedustelumenetelmiä ei saisi kohdistaa edellä mainittuihin tiloihin. Esityksen eteneminen on riippuvainen perustuslain (HE 50/2026 vp) muuttamisesta, muutoksen voimaantulosta ja mahdollisesti tässä yhteydessä asetettavista rajoituksista.

Poliisihallituksen alaisella poliisilla ei ole sotilastiedustelun toimivaltuuksia, eikä sellaisia toimivaltuuksia poliisille olla esittämässä.

Sisäministeriön rikostiedustelun lainsäädäntöhankkeessa keskusrikospoliisille esitetään säädettäväksi rikostiedustelun toimivaltuuksista (ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu). Nykyisellään poliisilla on käytettävissä salaisen tiedonhankinnan tiedonhankintakeinot rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi (poliisilaki 5 luku) sekä salaiset pakkokeinot rikoksen selvittämiseksi (pakkokeinolaki 10 luku). Edellä mainitut poliisin käytettävissä olevat ja keskusrikospoliisille esitettävät toimivaltuudet ovat menetelmällisesti samoja tiedonhankintakeinoja, kuin sotilastiedustelussa käytettävät tiedustelumenetelmät.

Poliisihallituksen alaisen poliisin toimivaltuudet kuitenkin eroavat merkittävästi sotilastiedustelun toimivaltuuksista käyttöperusteiden, käytön tarkoituksen ja tavoitteiden osalta. Poliisin toimivaltuudet liittyvät rikoksen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen. Uhkaperusteisen rikostiedustelun toimivaltuuksia on esitetty yksilön ja yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti vaarantavan vakavan rikollisuuden ennalta estämiseksi.

Kun poliisin toimivaltuuksissa korostuu kytkös estettävään, paljastettavaan ja selvitettävään rikokseen / rikollisuuteen, puolustusvoimien sotilastiedustelun toimivaltuuksilla hankitaan ja käsitellään tietoa Suomeen kohdistuvasta tai Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisestä sotilaallisesta toiminnasta, vieraan valtion toiminnasta tai muusta sellaisesta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa Suomen maanpuolustusta tai vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Sotilastiedustelu tuottaa tietoa ylimmän valtiojohdon päätöksenteon tukemiseksi ja Puolustusvoimien tehtävien suorittamiseksi.

Vaikka edellä kuvatun mukaisesti poliisilla ei ole tiedustelutoimivaltuuksia, poliisilla on pitkä kokemus tiedustelumenetelmiä vastaavien salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käytöstä, tämän kokemuksen perusteella Poliisihallitus on arvioinut nyt ehdotettuja muutoksia sotilastiedustelulakiin.

Huomioiden turvallisuusympäristössä tapahtuneet pitkäaikaiset muutokset, esitetyt muutokset lakiin sotilastiedustelusta ovat välttämättömiä tehokkaan sotilastiedustelun toteuttamiseksi. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan liittyvät rajoitukset mahdollistavat kokonaismaanpuolustusta ja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan suunnittelun ja valmistelun sekä teon toteuttamiseen tarvittavien välineiden ja materiaalin säilyttämisen yksityisissä tiloissa, sotilastiedustelun tiedustelumenetelmien ulottumattomissa.

Lyhyt vuokraustoiminta on hämärtänyt tulkintaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävän tilan osalta, luoden viranomaiselle näyttötaakan tilan tosiasiallisesta käytöstä muuna kuin

pysyväisluonteisena asumisena käytettävänä tilana. Järjestäytynyt rikollisuus käyttää edellä mainittuja tiloja laajasti esimerkiksi huumausainerikollisuudessa ja oletettavasti myös kokonaismaanpuolustusta ja kansallista turvallisuutta vaarantavat toimijat

ovat erittäin hyvin tietoisia tiedusteluviranomaisten toimivaltuuksien rajoista ja hyödyntävät näitä toimivaltuuksien aukkoja toiminnassaan.

Kielto toteuttaa peitetoimintaa ja valeostoa sotilastiedustelussa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa asettaa toimintaa toteuttavat virkamiehet paljastumisvaaraan ja toiminnan paljastuessa suoraan hengen ja terveyden vaaraan.

Poliisin rikostorjuntaan liittyvän peitetoiminnan ja valeoston näkökulmasta on todettava, että toimintaa olisi mahdotonta toteuttaa, ellei käynti pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan olisi mahdollista tilan haltijan aktiivisella myötävaikutuksella. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että edellä mainittuihin tiloihin ei peitetoiminnassa ja valeostossa erityisesti pyritä pääsemään, mutta luontevan käyttäytymisen mahdollistamiseksi ja paljastumisen estämiseksi tilaan käynti on tarvittaessa välttämätöntä. Tällaisissa tilanteissa tiedonhankinnan kohdistumisen todennäköisyys sivullisiin henkilöihin on varsin pieni, koska rikolliset toimijat pyrkivät lähtökohtaisesti salaamaan rikollisen toimintansa ja siihen liittyvät yksityiskohdat myös lähipiiriltään ja muilta rikolliseen toimintaa nähden ulkopuolisilta henkilöiltä.

2 Lopuksi

Puolustusvoimien sotilastiedustelun toimivaltuuksiin esitettävät muutokset eivät poista tarvetta säätää rikostiedustelusta (PolL 5 b ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu) Puolustusvoimat käyttää sotilastiedustelulakia ulkoisen uhan torjuntaan ja Suojelupoliisi siviilitiedustelun toimivaltuuksia kansalliseen turvallisuuden uhkien torjuntaan. Kokonaistiedustelun ja sisäisen turvallisuuden näkökulmasta Poliisihallituksen alaisella poliisilla tai millään muullakaan kansallisella toimijalla ei kuitenkaan ole toimivaltuuksia rikostiedusteluun, joilla torjuttaisiin yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaa rikollisuutta. Vakavimpien rikosuhkien osalta onkin tältä osin merkittävä aukko viranomaisten kyvyssä torjua rikollisuutta ennalta. Poliisihallitus pitää erittäin tärkeänä, että rikostiedustelua koskeva laki saadaan säädettyä.

Jatkossa koordinaation tärkeys eri tiedustelulajien ja salaisen tiedonhankinnan välillä korostuu. Rikostiedustelun keskittäminen keskusrikospoliisiin tulee edesauttamaan koordinaation toteutumista.

Sanna Heikinheimo, poliisijohtaja

Jari Yli-Pelkonen, poliisitarkastaja

Ylipelkonen Jari
Poliisihallitus